

Feedback VNK-e op vragen van ontwikkelteam Kunst & Cultuur op haar conceptvisie:

1. Beschrijft de conceptvisie in voldoende mate de relevantie van ons leergebied voor de ontwikkeling van de leerling? Wat ontbreekt?

De visie is te algemeen van aard, wat niet wenselijk is als leidraad voor een nieuw te ontwikkelen curriculum. Bovendien is de kunstpraktijk (het maken van kunst/leren door kunst) centraal gesteld. Het perspectief van de kunsttheorie (het leren over kunst) ontbreekt. Beide perspectieven dienen in balans te zijn. Wat ontbreekt? 1) essentiële kennis en vaardigheden in de kunsttheorie worden niet benoemd: nodig voor het leren over kunst (naast het leren door kunst), en benodigd voor kwalificatie m.b.t. kunsttheorie opleidingen. Onderzoeksvaardigheden en de rol van kennis in het creatief en kritisch denken ontbreken. 2) De ijkpunten voor de doorlopende leerlijn worden niet aangegeven, dat zijn: CKV-nieuw en kunst (beeldend, dans, drama, muziek)/ kunst algemeen als centraal-examenvak voor de kunsttheorie (en eventueel oude stijl examenvakken). CKV en Kunst algemeen voldoen aan de eisen van kwalificatie voor vervolgonderwijs (MBO, HBO en WO) en socialisatie (burgerschapsvorming).

2. Wordt er in de conceptvisie op het leergebied naar uw mening voldoende aandacht besteed aan de trends en ontwikkelingen in het leergebied Kunst en Cultuur? Wat mist u?

Digitalisering en de steeds meer overheersende rol van technologie worden hier gemist als maatschappelijke ontwikkelingen. De rol van kennis over deze en genoemde ontwikkelingen en over kunst, juist benodigd voor creativiteit en innovatie en een kritische houding, zien wij graag toegevoegd. Bij de vakinhoudelijke ontwikkelingen wordt uitsluitend vanuit een kunstpraktijk-perspectief geredeneerd, niet ook vanuit een kunsttheoretisch perspectief: interdisciplinariteit en transculturaliteit (ook niet-westerse kunst; en de hedendaagse hybriditeit in de kunst) ontbreken als vakinhoudelijke ontwikkelingen, en daarmee ook de kennis die daarvoor nodig is om je daar kritisch tot te verhouden. Overigens worden bij genoemde ontwikkelingen met zevenmijlslaarsen gevolgtrekkingen gemaakt, waar het nodige op de conclusies af te dingen valt zonder een degelijke onderbouwing ervan.

3. Verwoordt de conceptvisie in voldoende mate de bijdrage van het leergebied Kunst en Cultuur aan de ontwikkeling van de leerling op het niveau van drie hoofddoelen van het onderwijs (persoonlijke vorming, maatschappelijke vorming, kwalificatie)? Hoe staat u tegenover deze uitwerking? Ontbreken er elementen die u graag toegevoegd ziet?

CKV nieuw ontbreekt voor de persoonlijke (culturele) vorming. Hier wordt uitgegaan van het inzetten van hoofd, hart en handen voor een evenwichtige ontwikkeling, maar centraal staan de handen: het maken van kunst. Waar blijft hier het leren over kunst, het hoofd (de ogen/zintuigen)? Voor een goed hart zijn zowel handen, als hoofd (hersenen, ogen/oren) nodig. Inzake de maatschappelijke vorming ontbreekt de algemene kennis over kunst en cultuur als onderdeel van een brede algemene vorming. Ook kritisch reflecteren op kunst en media als onderdeel van de maatschappij wordt hier met node

gemist. Bij de kwalificatie zien we graag de kunstvakken als examenvakken toegevoegd: kunst (beeldend, dans, drama, muziek) en kunst algemeen als centraal-examenvak voor de kunsttheorie (en oude stijl examenvakken). Kunst algemeen/kunst oude stijl voldoen zowel aan de eisen van kwalificatie voor vervolgonderwijs (MBO, HBO en WO) als socialisatie (burgerschapsvorming).

4. In hoeverre onderschrijft u de eerste ideeën over samenhang (binnen en tussen leergebieden) en doorlopende leerlijnen?

Deze samenhang is niet helder. Een doorlopende leerlijn zou vanuit PO naar examenvakken CKV en kunst algemeen en kg/kb in VO moeten leiden, maar hoe dit in figuur 3 gerepresenteerd wordt, is onhelder (zie meer bij de vraag over figuur 3). Culturele context (figuur 1) en artistiek creatief vermogen (figuur 2) worden niet verbonden aan figuur 3, waarbij de samenhang onduidelijk blijft. Het artistieke creatief vermogen in als verbindende schakel is uitsluitend gericht op het leren door kunst (vanuit het hbo/kunstpraktijk perspectief). Creatieve vermogens en kennis over kunst ontwikkelen door het leren over kunst ontbreken (vanuit het hbo/wo kunsttheorie perspectief). Culturele context en artistieke creativiteit vergen praktische én theoretische kennis over kunst. Samenhang in dezen ontbreekt.

5. De brede vaardigheden komen bij meerdere vak- en leergebieden terug en worden daar geïntegreerd. Hoe ziet u de samenhang tussen de kennis en vaardigheden in het leergebied Kunst en Cultuur en de brede vaardigheden?

Bij de brede vaardigheden zijn een aantal cruciale vaardigheden niet uitgewerkt/vermeld: a) bij creatief denken: het ontwikkelen van creatief denken door kunstbeschouwing en kunsttheoretische kennis; b) bij Probleemoplossend denken en praktisch handelen mist het probleem vindend denken (problem finding) wat kenmerkend is voor artistieke creativiteit ; c) bij probleemoplossend denken ontbreekt hier de rol van onderzoeken bij CKV en kunst algemeen; d) bij kritisch denken - de rol van kennis over kunst ontbreekt hierbij (het perspectief is uitsluitend gericht op de kunstpraktijk en niet op de kunsttheorie), daarnaast worden kunst analysevaardigheden hier onvoldoende expliciet benoemd; e) ook onderzoeksvaardigheden in het kader van kritisch denken en creatief denken worden hier niet benoemd; f) bij communiceren: de bijzondere taal van de kunst vergt ook kennis (van begrippen) en vaardigheden in het toepassen van die kennis.

6. Welk (inhoudelijk) advies of welke suggesties voor verbetering wilt u meegeven aan het ontwikkelteam voor de ontwikkeling van een visie op het leergebied Kunst en Cultuur?

Neem CKV nieuw en examenvak kunst/kunst algemeen als ijkpunten voor de doorlopende leerlijn. CKV nieuw is net gestart en ziet er veelbelovend uit met de nieuwe methodiek gericht op meemaken, onderzoeken en reflecteren. Kunst algemeen en kg/kb zijn bewezen waarden en gevestigde examenvakken, wat ook statuur aan het vak geeft. Neem het perspectief van de kunsttheorie mee voor de ontwikkeling van de leerling naast het perspectief van de kunstpraktijk (en niet uitsluitend het perspectief van de

kunstpraktijk) voor de ontwikkeling van de leerling. Het gaat bij de kunstvakken en CKV enerzijds over leren over kunst en anderzijds over het leren door kunst.

7. Is de conceptvisie voor het leergebied Kunst en Cultuur herkenbaar voor alle onderwijssectoren (PO/S(B)O naar VO/VSO)?

Een conceptvisie voor al deze uiteenlopende gebieden is niet reëel: daardoor is deze conceptvisie te algemeen van aard en onwerkbaar als uitgangspunt het ontwikkelen van bouwstenen voor het nieuwe curriculum. Daarnaast kan het onmogelijk recht doen aan de diversiteit van de verschillende onderwijssoorten, van regulier tot speciaal onderwijs, van VMBO tot VWO. Hoe deze visie dit denkt af te dekken is te abstract en roept te veel vragen op, en stelt daarmee betrokkenheid en steun uit het veld in het geding.

8. Herkent u in de conceptvisie in voldoende mate uw vakgebied?

Nee. Het vakgebied van kunstgeschiedenis/kunst algemeen en CKV ontbreekt volledig. Het perspectief is uitsluitend gericht op de rol van de kunstpraktijk en niet van de kunsttheorie en daarnaast ontbreekt het belang van kennis voor kunst/kunsttheorie/creativiteit/kwalificatie. Het gaat over leren over kunst en leren door kunst, deze balans tussen kunsttheorie en kunstpraktijk moet expliciet benoemd, uitgewerkt en geborgd worden.

9. Figuur 1 schetst de kern van het leergebied. Uitgaande van de definitie van cultuur krijgen leerlingen te maken met een ervaring in een culturele context. Leerlingen exploreren, verbeelden/creëren/conceptualiseren en reflecteren.

In welke mate is het hier voorgestelde model met de begrippen bruikbaar voor zowel de theorie als de praktijk in het leergebied Kunst en Cultuur? Wat heeft aandacht nodig?

Nee. Het vakgebied van kunstgeschiedenis/kunst algemeen en CKV ontbreekt volledig. Het perspectief is uitsluitend gericht op de rol van de kunstpraktijk en niet van de kunsttheorie en daarnaast ontbreekt het belang van kennis voor kunst/kunsttheorie/creativiteit/kwalificatie. Het gaat over leren over kunst en leren door kunst, deze balans tussen kunsttheorie en kunstpraktijk moet expliciet benoemd, uitgewerkt en geborgd worden.

10. Figuur 2 legt de verbinding tussen het artistiek creatief vermogen en verschillende media of toepassingen. In het leergebied Kunst en Cultuur leert de leerling in een beeld, door middel van klank, in beweging, met zijn stem, in woorden, met zijn lichaam vorm te geven aan gevoelens. De leerling wordt uitgedaagd te communiceren met de wereld om hem heen: een interactie aan te gaan. Hij gebruikt daarvoor diverse media en waar mogelijk in samenhang.

Wat vindt u van dit figuur, de toelichting hierop, de explicitering van 'artistiek creatief vermogen' en welke suggesties heeft u ter verbetering van de inhoud of het figuur?

Het artistieke creatief vermogen als verbindende schakel in figuur 2 is uitsluitend gericht op het leren door kunst (kunstpraktijk/hbo perspectief). Creatieve vermogens en kennis

over kunst ontwikkelen door het leren over kunst ontbreken hier en zien wij hier graag toegevoegd (vanuit het hbo/wo kunsttheorie perspectief). Artistieke creativiteit vergt zowel praktische als theoretische kennis over kunst. Artistieke creatieve processen kun je ook in belangrijke mate leren begrijpen en doorgronden door kunst analyseren. Bovendien is creativiteit in dezen in belangrijke mate gebaseerd op kennis van kunst en kunsttheorie. De genoemde media, bedoeld om een interactie aan te gaan met de wereld om de leerling heen (de culturele context?), zijn uitgegaan van de praktijkvakken en daarmee eendimensionaal. Symbolsystemen of soorten kennis of leerdoelen, zoals affectief, sensomotorisch, cognitief, creatief, metacognitief, sociaal, maken op meerdere dimensies verbindingen met de culturele context, maar ook met de bestaande kunstvakken mogelijk, praktisch (dans, drama, beeldend, muziek) en theoretisch (kunst algemeen, kg/kb en ckv). Een alternatief is het opnemen van de bestaande kunstvakken als media, maar dan inclusief CKV en kunst algemeen en kg/kb.

11. Figuur 3 besteedt aandacht aan de doorlopende leerlijn van PO/S(B)O naar VO/VSO in het leergebied Kunst en Cultuur. Wat zijn de accenten die u zou willen leggen, wat is uw visie hierop?

Een doorlopende leerlijn zou vanuit PO naar examenvakken CKV en kunst algemeen in VO moeten leiden, maar hoe dit in figuur 3 gerepresenteerd wordt, is onhelder. Culturele context (figuur 1) en artistiek creatief vermogen (figuur 2) worden niet verbonden aan figuur 3. Het model is te algemeen en onwerkbaar als uitgangspunt voor bouwstenen voor het nieuwe curriculum. Details en de verschillende individuele kunstvakken ontbreken, terwijl er juist behoefte is aan een overzichtelijke doorlopende leerlijn waarin alle overkoepelende vaardigheden en kennis in kaart gebracht kunnen worden, en hoe ze elkaar vanuit iedere laag funderen en kwalificeren vanuit po, onderbouw vo en bovenbouw vo naar vervolgonderwijs op MBO/HBO/WO. Onduidelijk is de borging door examens in de kunstvakken. Verkennen, verdiepen en specialiseren zou op elk niveau voor moeten komen. Wanneer/waar vindt 'verbreden' plaats? Op welke vakinhoud(en) heeft 'Verkennen', 'Verdiepen', en 'Specialiseren' betrekking? Hoe verhoudt zich dit in regulier en speciaal onderwijs, en hoe in VMBO, Havo en VWO? Het perspectief van het leren over kunst is onvolledig: kunsttheorie wordt ondergeschikt gemaakt aan de kunstpraktijk. Artistiek creatief vermogen lijkt nu de essentie te zijn, daarmee wordt de rol van kennis voor creativiteit en de rol van kennis over en door kunst in het algemeen ontkend.

12. Heeft u nog andere opmerkingen?

De conceptvisie ontbeert een goede en geborgde balans tussen het leren door kunst (de kunstpraktijk) en het leren over kunst (de kunsttheorie). Het laatste is zeer karig en niet expliciet uitgewerkt. Het visiedocument leest dan ook als een visie met de kunstpraktijk als uitgangspunt. Het perspectief vanuit de kunsttheorie en de kwalificatie van de kunstvakken/ckv in het funderend onderwijs, voor universitaire kunst en cultuuropleidingen lijkt hier volkomen genegeerd. Dit kan natuurlijk niet zo zijn bedoeld. In een volgende conceptvisie zien wij dan ook graag een expliciete uitwerking terug over kunstonderwijs door praktijk én theorie. Een van de speerpunten van de opdracht is het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn. Momenteel is dit nog te abstract. Er is juist

behoefte aan een overzichtelijke doorlopende leerlijn waarin alle overkoepelende vaardigheden en kennis in kaart gebracht kunnen worden, en hoe ze elkaar funderen en kwalificeren vanuit po, onderbouw vo en bovenbouw vo naar vervolgonderwijs op MBO/HBO/WO niveau. Voor het ontwikkelen van een goede leerlijn in het leergebied Kunst & Cultuur stellen wij het volgende voor:

1. Handhaven van CKV-nieuw in huidige opzet en kunst algemeen als centraal-examenvak voor de kunsttheorie (en eventueel oude stijl examenvakken): dit zijn de ijkpunten voor de doorlopende leerlijn. Deze vakken voldoen aan de eisen van kwalificatie voor vervolgonderwijs (MBO, HBO en WO) en socialisatie (burgerschapsvorming).
2. Leren over en door kunst moeten in kerndoelen PO en onderbouw VO (en VMBO) nader geëxpliciteerd worden met het oog op doorstroom naar bovenbouw havo/vwo kunstvakken en CKV, en wel vanuit de perspectieven van kunstpraktijk én kunsttheorie. Leren over en door kunst is namelijk affectief, sensomotorisch, cognitief, creatief, metacognitief en sociaal van aard.
3. Expliciteren kerndoelen onderbouw VO m.b.t. kennis van kunsttheorie (canon westerse cultuurgeschiedenis, eventueel ook niet westerse cultuurgeschiedenis, en kunstanalysevaardigheden)
4. Expliciteren kerndoelen onderbouw VO m.b.t. doorlopende leerlijn naar CKV nieuw.
5. Begrippen voor kunst analyseren voor VMBO expliciteren.

Momenteel is eigenlijk de grote vraag wat in deze te algemene conceptvisie de “winst” is die dit project en deze ontwikkelingen zouden moeten gaan opleveren voor het onderwijs en haar leerlingen.